

לבנימין אשר

תולדות ודברי יש תיי זקנינו אי"א
ורב פעלים

הרה"ג ר' בנימין נחום
זילברשטרום ע"ה
ראש בית אב למושפחת
זילברשטרום

תשורה

משפחת הנישואין של

בנימין נחום וחי' ששקא
שיחיו וישצקי

כ"ט אדר ה'תשפ"ו
ברוקלין, ניו יארק

עמוד ויטוב
yytri770@gmail.com

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו, החתן הרב התמים בנימין נחום והכלה המהוללה מרת חי' מושקא שיחיו וישצקו.

התודה והברכה לכל קרובי המשפחה, הידידים והמכרים, שהואילו לבוא לשמוח איתנו ביום שמחת לבבנו, ולברך את החתן והכלה שיחיו ואותנו כולנו בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות. בשמחה ובטוב לבב הננו בזה לכבד את המשתתפים בשמחתנו - על יסוד הנהגת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע בחתונת כ"ק אדמו"ר והרבנית - בתשורה.

*

איש חי ורב פעלים היה הרב הגאון בנימין נחום זילברשטרום ע"ה, תורה וגדולה התאחדו על שולחנו. היה בן למשפחה מיוחסת, תלמיד חכם ולמדן גדול, תלמיד מובהק של הגאון הרב הגאון חיים הלוי סלובייצ'יק ע"ה מבריסק, שהביע את חיבתו לתלמידו באופנים שונים, מיודד ומקורב לכמה מגדולי ישראל שבדורו ששיבחוהו תדיר. לצד זאת הצליח ביותר במסחרו, עסק בצ"צ באמונה ובמסירות והיה בעל צדקה וחסד גדול. בשנות האימה והזעם של מלחמת העולם השניה שם נפשו בכפו במאמציו להציל יהודים מציפורני הנאצים ימ"ש ולהגיש סיוע לפליטי המלחמה. על אף פועלו הרב, מעט מאוד ידוע על תולדות חייו ופועלו גם לבני משפחתו וצאצאיו הרבים שיחיו, שלא זכו להכירו, עקב פטירתו בטרם עת. בהיות כי החתן שיחי' נושא את שמו, באנו בקובץ זה לקבץ את הידוע לנו אודות דברי ימי חייו, להציב לו ולפועלו יד ושם - תולדות חיים של יהודי מתלמידי ר' חיים מבריסק שהיה לראש בית אב למשפחה חסידית-חב"דית גדולה ועניפה - למען ידעו זאת בני הדור הזה ולמען ידע דור אחרון.

*

חלק מהסיפורים והתמונות הבאים בקובץ זה פורסמו לפני למעלה מ-30 שנה בקובץ "יתגדל ויתקדש שמי' רבא" שנערך ע"י דוד החתן הרב פרץ בלוי שיחי'. הסתייענו גם בחומר שפורסם בספר "איש החינוך" אודות בנו של ר' בנימין נחום, הרה"ח ר' אהרן מרדכי זילברשטרום ע"ה ותודתינו נתונה לבניו שיחיו שהעמידו לרשותינו את החומרים שבידיהם ע"מ לכנסם באכסניה אחת. תודה מיוחדת להרה"ת ר' מנחם מענדל אדלר שיחי' על המחקר המחודש וכתובת קובץ זה.

*

ויהי רצון אשר החתן והכלה שיחיו יזכו להקים בית נאמן בישראל, בית חסידי מתוך התקשרות באילנא דחיי, כאבותיהם ואבות אבותיהם, ותיכף ומיד ממש נזכה לקיום היעוד "מהרה ישמע . . קול חתן וקול כלה", בגאולה האמיתית והשלימה ומלכנו בראשינו.

משפחת ברוק
נארטרדזש, קאליפארניא

משפחת וישצקי
קייב, אוקראינה

הרב ר' בנימין נחום זילברשטרום אבי משפחת זילברשטרום החב"דית, נולד בביאליסטוק ביום א' בתמוז תרמ"ו. באותן שנים, במחצית השנייה של המאה ה-19, הייתה ביאליסטוק מרכז עירוני ותעשייתי שבו ההתפתחות הכלכלית שולבה עם חיי קהילה פעילים. לקראת סוף המאה ה-19 מנתה ביאליסטוק כשישים אלף תושבים, כאשר רובם המכריע - קרוב לחמישים אלף נפש - היו יהודים. הנוכחות היהודית הורגשה בכל פינה, יהודי העיר ניהלו את הרוב המוחלט של העסקים והמפעלים, ושיעורם בקרב בעלי העסקים בעיר עמד על קרוב לתשעים אחוזים.

לצד ההצלחה המסחרית, התאפיינה הקהילה היהודית בביאליסטוק במערכת ממוסדת ורחבה של מוסדות עזרה ורווחה. הקהילה הקימה ותחזקה את בית החולים היהודי בעיר, הפעילה בתי אבות ובתי יתומים שהעניקו קורת גג לילדים ללא משענת, וגברים ונשים בקהילה שימשו כגובי צדקה באופן פעיל. הם אספו כספים, מצרכי מזון, עצים ופחם לחימום בימי החורף, וכן ניהלו קרנות ייעודיות לסיוע לנזקקים. במקביל לפעילות זו, פעלו בעיר למעלה ממאה בתי כנסת, בתי מדרש וישיבות. תלמידים מרחבי האזור ומהעיירות הסמוכות הגיעו ללמוד בביאליסטוק, והמשפחות המקומיות סיפקו להם ארוחות חמות וקורת גג.

משפחת זילברשטרום, בתוכה גדל ר' בנימין נחום, הייתה משפחה המיוחסת 'בן אחר בן' במשך שבעה עשר דורות למהר"ם פאדווא, ולזקנו ר' יהודה בן אליעזר ממינץ (המהר"י מינץ). המהר"י מינץ נמנה עם גדולי דורו במאה ה-15, זכה להאריך ימים למעלה ממאה שנים ונפטר בשנת רס"ב. הוא נטמן בעיר פאדובה שבאיטליה, בסמוך לקברו של השר דון יצחק אברבנאל. שושלת יוחסין מפורטת זו מתועדת בספר היוחסין 'דעת קדושים' למשפחת מינץ.

דעתו ופועלו של אביו

אביו של ר' בנימין נחום היה הרב ר' אהרן מרדכי זילברשטרום, שנמנה עם בעלי הבתים החשובים בקהילת ביאליסטוק. יחד עם רעייתו שרה, הקימו בני הזוג משפחה ברוכת ילדים. על פי המסורת המשפחתית, נולדו להם תשעה עשר ילדים, כשמרווח השנים בין הבן הבכור לבן הזקונים השתרע על פני כ-34 שנים.

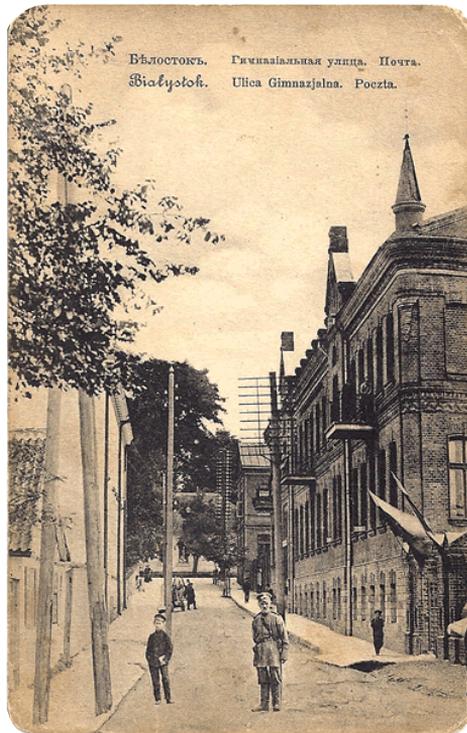
ביאליסטוק, מראה כללי

ר' אהרן מרדכי זילברשטרומ

מרת שרה זילברשטרומ

ביאליסטוק

אילן יוחסין

הענף הערטי משושלת רש"י

- מאיר קצנלנבוגן (מהר"ם פאדובה)
1521 - 1594/7 (1482-1565) וחנה מינץ
- מלך ליום אחד - שאול וואהל
קצנלנבוגן ודבורה (דרוקר בת של דוד)
- מאיר קצנלנבוגן (מהר"ש) (נפטר ב:
1630) (אב"ד בריסק) והינדה הורביץ
- נחום (רב של סלוצק) (נפטר ב: 1655)
- נטע (רב של מזריטש) (נפטר: 1687
בירושלים)
- דוד (נפטר ב: 1716)
- מנחם נחום
- יצחק
- שייע וולף
- אהרון מינץ (1831) ורבקה לידה
- מנחם נחום מינץ
- אליעזר לנדא וצינה גולדה (מינץ)
- יעקב סטעלמאכובר זילברשטרום
ודינה (לנדא)
- אברהם חיים בלומנפלד וצינה
(זילברשטרום)
- אהרון מרדכי (בלומנפלד) זילברשטרום
ושרה (רפאלובסקי)
- ר' בנימין נחום זילברשטרום ופרדל
(כהן)
- רבי שלמה יצחקי (רש"י) (1105-1040)
- מרים (בתו של רש"י) ובעלה רבי יהודה
בן נתן (ריב"ן)
- יום טוב
- יהודה
- יצחק
- יהודה של פריס
- בתו של יהודה
- אברהם טרוס (TREVES)
- יוחנן טרוס אשכנזי
- יוסף טרוס אשכנזי (אב"ד של פאריס)
- "יוסף טרוס הגדול" (נולד ב: 1305)
- מתתיהו טרוס (רב ראשי ואב"ד של
פאריס) (1325/35 - 1385/7)
- בתו של מתתיהו ובעלה סולומון
שפירא (אב"ד)
- אהרון לוריא ומרים שפירא
- יחיאל לוריא (אב"ד בריסק) (נפטר ב:
1470)
- בת של יחיאל לוריא ויצחק קצנלנבוגן
(נולד ב: 1465)

ברישומים ההיסטוריים, הכוללים בין היתר את הספרים המטריים ואת מפקד האוכלוסין של האימפריה הרוסית משנת תרנ"ז (1897), מופיעים חלק משמותיהם ושנות לידתם של בני המשפחה: הבן הבכור, ר' אליהו פרץ, נולד בשנת תרי"ב, הבנות פייגה וטובה דינה נולדו בשנת תר"ל, לייזר והבת מלכה רייזל נולדו בשנת תרל"ז, הבן ליפא נולד בשנת תרל"ט, גבריאל רפאל נולד בשנת תרמ"ג, שפרה מינדל נולדה בשנת תרמ"ד, רבקה מרים בשנת תרמ"ה, וכן נולדה הבת פראדל דבורה. רשימה זו מייצגת את השמות שהשתמרו במסמכים אלו, ואינה מהווה את המניין המלא של ילדי המשפחה. בן הזקונים, ר' בנימין נחום, כונה בפי משפחתו עוד מילדותו בכינוי החיבה 'נאטשע'.

המשפחה התגוררה בלב ביאליסטוק בבניין דירות הדור שהיה בבעלות יצחק זבלודובסקי ששכן בפינת רחוב השוק. ר' אהרן מרדכי התפרנס כסוכן מכירות שתיווך בין מפעלים לקונים ובמקביל לעבודתו הקדיש חלק ניכר מזמנו ומהונו לפעילות ציבורית מקיפה. הוא נמנה על גבאי 'בית מושב זקנים' בירושלים, ושימש כנציג המוסד בעיר ביאליסטוק. בעיתון 'החבצלת' פורסמה ידיעה המציינת כי ר' אהרן מרדכי וחברו העבירו למוסד זה תרומה בסך מאה רובלים. בנוסף, הוא תרם בקביעות סכומים נכבדים להדפסת ספרי קודש, נרתם לארגן מערכות איסוף כספים ומגביות עבור עניים, והחזיק וניהל מניין תפילה עצמאי שהיווה גם הוא מוקד קהילתי לאיסוף צדקה.

מעורבותו הציבורית והתורנית באה לידי ביטוי בולט בשנת תרנ"ג, בעקבות פטירתו של הנצי"ב מוולוז'ין. ר' אהרן מרדכי היה מתלמידי הקרובים והמובהקים של הנצי"ב, וקשר זה לרבו בער בקרבו. מתוך תחושת חובה עמוקה, ר' אהרן מרדכי לקח על עצמו את היוזמה וארגן בביאליסטוק מספד מרכזי לזכרו. התיאור המלא של המעמד השתמר בעיתון 'הצפירה', וכך נכתב:

"עת ספוד! כשלשה ירחים חלפו ונגוזו מהעת אשר גלה כבוד מישראל, והגאון הגדול מאור הגולה ר' נפתלי צבי יהודא ברלין - הר"י ממתבתא רבתא וולאזין יצ"ו - עזב את ארץ החיים. מן העת ההוא לא פסקו הסופדים לקשור מספד על הגאון וצדיק יסוד עולם זה אשר זכרו לא יסוף מכל בני הדור הזה עד אחרון על עפר יקום! וביחוד הגדילו תלמידי הרבים שיחיו את המספד על רבם ומורם זה, אשר הגדיל פעלים לתורה מאין כמוהו גם בדורות שלפנינו, והאיר עיניהם בתורת ה', ואשר שקידתו וצדקתו ופעולתו הגדולה והנוראה לא תשכחנה מהם לנצח. וגם בפה התעורר הנכבד ר' אהרן מרדכי זילבערשטראם לתת כבוד לרבו ואלופו, וביום ב' העבר קרא לבכי ולמספד בבהמ"ד החדש דפה, על ר' נפתלי צבי יהודא ברלין, וברגש

בנין הדירות של ר' יצחק זבלודובסקי בביאליסטוק בו התגוררה משפחת איברשטרום. ניתן לראות את הבנין בקרן הרחובות מימין

שמו של ר' אהרן מרדכי מופיע בפנקס של 'בית מושב אקנים' בירושלים

אהרן מרדכי זילבערשטראם, נבאי	1670
אהרן בריקנער ורעיתו כלומה	46
אהרן נר' יוסף משה הלוי ורעיתו מנוחה ב"ר יהודא הלוי	257
אהרן מנחם מן ב"ר שמעון בערלין	424
אהרן ב"ר חיים שפיטמאן	445
אהרן ב"ר חיים בארובאוויץ ורעיתו ביילע ב"ר מרדכי	625
אהרן ב"ר מיכל	731
אהרן ב"ר מיכל	861

48

פרענומער אנטוין

לחיים והצלחה יוחקו בספר אלה המתנדבים בעם אשר תמכוני ועזרוני בפרי תנובת ידם תחי שמש למוכרת עולם:

<p style="text-align: center;">ביאלסטאק</p> <p>ר' שמשאל ב"ר יונה סיביל ר' אהרן מרדכי זילבערשטראם ר' אברהם צבי סג"ל בער הבהמ"ד של הישיבה בה"ס תבואה ר' נח עבוד בה"ס תברה ש"ס הר"ר ר' זונריל רושנער ר' חיים ב"ר אביגדור עבוד בהמ"ד הגדול ר' יונה סעלצער ר' יהושע שפירא</p>	<p style="text-align: center;">אסטראב במולין</p> <p>האב"ד הר"ר יששכר בער בנגאן ר' יהושע איווק וול"ה ר' אליעזר אראנאווק ר' אהרן ליב ב"ר יצחק ר' יעקב מרדכי ב"ר זאב דוב ר' משה ב"ר מרדכי כהן ר' שלמה זלמן ב"ר נח</p> <p style="text-align: center;">א ו ט י א נ</p>
--	---

הנצי"ב מוולוז'ין

ר' אהרן מרדכי מוזכר בין התורמים להדפסת הספר ארץ צבי

נפלא העיר את לבות שומעיו הרבים והנכבדים - אשר נאספו לקול קריאתו - על מדותיו היקרות והמצוינות של רבו, והראה לדעת מה היה להם ולבניהם - לעמוד אש להאיר לפניהם את דרך התורה והמצוה! ועתה עליהם לדעת את חובותיהם לבניהם אחריהם כי ישימו לבם כעת ביותר לחנכם עפ"י התורה והמצוה, אחרי כי שר התורה רבם ומאורם איננו!... כן העיר ר' אהרן מרדכי לעורר את השומעים הנכבדים - אשר נתרגשו מדבריו הנאמנים - כי ימהרו נא גם הם לתת כבוד והדר להגאון הקדוש הזה ולביתו, ויתנו ידם עתה לקבל את ספרו החדש 'שו"ת משיב דבר' - כאשר עשו ראשי וגדולי העיר הזאת שיחיו אשר בעין נדיבה באו עה"ח בחת"י על הספר הנפלא והנעלה הזה, ובזה יגמלו החסד האחרון עם הגאון האמיתי אשר הרביץ תורה ותעודה ברבים במסירות נפש ממש זה יותר מארבעים שנה".

חינוך ליראת שמים

מעבר למעמדו ולפועלו הציבורי הגלוי, התאפיין ר' אהרן מרדכי באהבת ישראל פשוטה וללא גבולות. דלתו הייתה פתוחה תמיד לרווחה בפני נזקקים ועוברי אורח. באותם ימים שררה לעיתים מתיחות בקהילות שונות כלפי תנועת החסידות, ואף בביאליסטוק הותקנו תקנות קהילתיות בנושא, אסור היה על בני הקהילה לתמוך בחסידים שנסעו אל רבותיהם. אולם ר' אהרן מרדכי נהג לעבור בסתר על אותן תקנות קהילה, כדי להעניק סיוע חומרי ותמיכה אישית בכל מאוודו לחסידים שנקלעו לעיר. מכריו שזכרו אותו אמרו לימים, כי נהגו עמו משמיים מידה כנגד מידה על יחסו האוהב לאותם חסידים, שכן ברבות השנים רבים מצאצאיו נמשכו אל חוגי החסידים, והקדישו את חייהם לתורת החסידות.

האווירה בבית משפחת זילברשטרום בביאליסטוק הושתתה על יסודות של יראת שמים טהורה וחינוך קפדני למצוות, ובמרכזן מצוות כיבוד אב ואם. עד כמה היה מושרש החינוך לכיבוד הורים בקרב הילדים, ניתן ללמוד מאירוע שעליו העידה זודתו של ר' בנימין נחום. באחד הימים, הגיעה הזודה לביקור משפחתי בבית, ולתדהמתה מצאה את דלת חדרם של הילדים סגורה. הילדים סירבו בתוקף לפתוח את הדלת ולאפשר לה להיכנס. כששאלה לפשר ההסתגרות, השיבו לה הילדים ברצינות רבה: "כעת אנו עורכים הגרלה, מי מאיתנו יזכה היום בגורל לזכות לפתוח את שרוכי הנעליים של אבא ולהגיש לו את נעלי הבית שעה שישוב מעבודתו". הזודה, שהתרגשה למשמע הדברים, ביקשה גם היא להשתתף בהגרלה על הזכות לשרת את אביהם, ואף הצהירה כי תהיה מוכנה לשלם כסף רב תמורת זכות זו. אולם הילדים לא היססו והשיבו לה פה אחד ובנחרצות: 'זאת לא!', שכן הזכות לקיים

מצווה מיוחדת וקדושה זו של כיבוד אב שמורה להם בלבד, ואינה עומדת למכירה.

מתוך הקרקע הפורייה הזו - בית הספוג במחויבות ציבורית, צניעות, חסד ויראת שמים עמוקה - יצא ר' בנימין נחום אל תחנות חייו הבאות באוהלה של תורה.

שנות הלמד בכריסק

בהיותו ילד צעיר כבן אחת עשרה בלבד, עזב בנימין נחום הצעיר את בית הוריו בביאליסטוק ונסע ללמוד תורה בעיר בריסק. מי שלקח אותו לשם ופרש עליו את חסותו המלאה היה אחיו הבכור, הרב ר' אליהו פרץ. פער השנים ביניהם עמד על שלושים וארבע שנים, ואליהו פרץ שימש עבורו כמשענת איתנה בשנות התבגרותו הרחק מהבית.

אליהו פרץ ניהל עסקי ברזל חובקי עולם, ועל פי ההערכות אחוז ניכר מתוצרת הברזל של רוסיה כולה עבר תחת ידיו. למרות היקף עסקיו האדיר, הוא הקדיש את רוב שעות היממה ללימוד תורה, מימן מכיסו הפרטי את כל הוצאותיה של ישיבת בריסק, ואף מימן את תיקון ושיפוץ המקווה בעיר. מעמדו התורני היה כה מובהק, עד שביום הכתרתו של הגאון ר' חיים הלוי סלובייצ'יק לרבנות העיר, כאשר הובאה לפניו שאלה חמורה הנוגעת לעוף שנמצאו בו עצמות שבורות, פנה ר' חיים להתייעץ עמו במקום, ואמר לנוכחים: "אלמלא אליהו פרץ שהיה כאן, לא הייתי יודע מה לענות לה". תחת תמיכתו של אחיו, יכול היה ר' בנימין נחום לשקוע בלימוד באין מפריע.

במשך קרוב לארבע עשרה שנים שקד ר' בנימין נחום על תלמודו בכריסק. שקידתו הייתה כה גדולה, עד שעברו מספר שנים מבלי ששב לבית הוריו בביאליסטוק. באחת ההזדמנויות, שלח לו אביו, ר' אהרן מרדכי, מכתב ובו ביקש: "כבר עברו כמה שנים, בוא לבקר". ר' בנימין נחום פנה לרבו ר' חיים, שיתף אותו בבקשת אביו והסביר כי אין בידו כסף לנסיעת הלך ושוב. תשובתו של ר' חיים הייתה קצרה וחדה: "לך ברגל".

חינוכו ולימודו באותן שנים עיצבו את עולמו ההלכתי. הגאון ר' חיים העריך אותו מאוד ומספר פעמים ציין את שליטתו המוחלטת בסדרי נזיקין, והיה מורה לתלמידיו בפירוש: "במסכתות אלו ('הבבות') צריכים לשאול את נאטשע". בהגיע ר' בנימין נחום לגיל מצוות, העניק לו ר' חיים מתנה אישית נדירה: שעון כיס, שחלקו החיצוני עשוי כסף וחלקו הפנימי זהב, יחד עם זוג תפילין. פרשיות התפילין נכתבו בכתב "בית יוסף", אך שולבו בהן אותיות מסוימות הדומות בבירור לכתב אדמו"ר הזקן. באותן שנים בכריסק נרקמה גם ידידות קרובה בין ר' בנימין נחום לבין הגאון ר' יצחק זאב (בנו של ר' חיים סלובייצ'יק), ידידות שליוותה אותם עשרות שנים לאחר מכן.

את סמיכתו להוראה קיבל ר' בנימין נחום כבר באותן שנים בבריסק. עם זאת, מכיוון שלא נזקק לתעודה רשמית לצורכי פרנסה באותה עת, לא הונפק לו מסמך פורמלי. עובדה זו נותרה בעינה עד לשנת תרצ"ט, אז נזקק למסמך הרשמי מבריסק על מנת להוציא אזרחות צרפתית - צעד שהתברר לימים כמציל חיים.

הקפת הבית והמונרים בליפציג

בהיותו כבן עשרים ושש, ערב מלחמת העולם הראשונה, עזב ר' בנימין נחום את בריסק והשתקע לתקופה בעיר חמניץ שבגרמניה. עם פרוץ המלחמה, התמלאה העיר בהמוני פליטים יהודים שנמלטו מאזורי הקרבות בפולין. ר' בנימין נחום התמסר באופן מלא לטיפול בצרכיהם, והקדיש מזמנו וממרצו לסייע להם.

בניגוד לרבים מחבריו לספסל הלימודים, ר' בנימין נחום בחר לעבוד לפרנסתו ולא לעשות את תורתו קרדום לחפור בה, והחל לעסוק כסוכן ביטוח. במסגרת עבודתו, נסע לעיר נירנברג כדי להיפגש עם יהודי בר אוריין בשם ר' שמחה כהן, שהיה בעל עסק לייצור ומכירת יין וגבינות, במטרה למכור לו פוליסת ביטוח לעסק. במהלך הפגישה העסקית, גלשו השניים לשיחה בלימוד. ר' שמחה כהן נדהם מעומק ידיעותיו התורניות של הסוכן הצעיר שניצב מולו, והגיב בהשתאות: "בחר שידוע ללמוד ככה - מה לו ולביטוחים? נעשה שידוך". וכך היה. ביום י"ח באייר, ל"ג בעומר שנת תר"פ, נשא ר' בנימין נחום לאישה את מרת פראדל (פאני), בתו של ר' שמחה כהן. החופה והקידושין נערכו בנירנברג, והמסדר קידושין היה הרב אברהם יצחק קליין.

לאחר חתונתם, חיפש ר' בנימין נחום מקום מגורים שיתאים לעבודתו כסוכן ביטוח. בחירתו נפלה על העיר לייפציג, שהייתה עיר מסחר מרכזית ורוויה בירידים תדירים, מקום אידיאלי למקצועו. בליפציג נולדו ילדיהם: שרה רות (תרפ"א), אהרן מרדכי (תרפ"ג), יעקב זאב (תרפ"ז) ושמחה (תרצ"א). ר' בנימין נחום ופראדל דאגו להעניק לילדיהם חינוך חרדי קפדני. הילדים נשלחו ללמוד במוסד החינוכי "קרליבך שולה" בליפציג, שפעל כסניף של מוסד האם מהמבורג ונוהל על ידי אחיו של מייסד הרשת, ר' אפרים קרליבך.

צל האנטישמיות והבריחה לצרפת

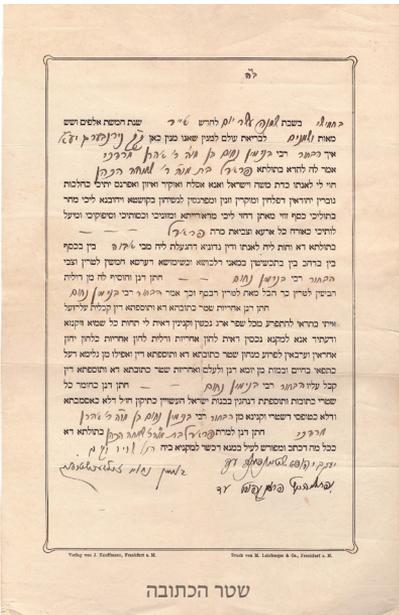
בראשית שנות הצד"ק, התחזקה המפלגה הנאצית בגרמניה והאנטישמיות הרימה את ראשה ברחובות. באחד הימים, חזר הבן יעקב זאב, שהיה אז כבן שמונה, אל

חמיניץ

ר' שמחה כהן לצד אביו, הרב הגאון ר' בנימין זאב כהן

סטר הכתובה

הרב אברהם יצחק קליין

ר' שמחה כהן וזוגתו באקנותם

בקשה לרישום
נישואין רישמי
בגרמנית של
ר' בנימין נחום
ופראדל

לייפציג

הבית כשהוא מבוועת. הוא רעד בכל גופו ובמשך יומיים שלמים לא הצליח להוציא הגה מפיו. כשהתאושש, סיפר כי ברחוב ניגשו אליו צעירים נאצים לבושים בחולצות חומות של תנועת הסער העולה, שלפו מולו סכין, ושרו לעברו את שיר פלוגות הסער הגרמני, המדבר על הדם היהודי שניתז מן הסכין.

באותה עת שהה ר' בנימין נחום בעיר וילנה, בביקור אצל הגאון ר' חיים עוזר גרודז'ינסקי. פראדל מיהרה לכתוב לבעלה מכתב דחוף המתאר את התקרית המחרידה שעבר בנס. ר' בנימין נחום הציג את המכתב בפני ר' חיים עוזר ושאל כיצד עליו לנהוג. תשובתו של ר' חיים עוזר הייתה נחרצת: עליהם לעזוב מיד את גרמניה ולנסוע מזרחה, למדינות רחוקות ככל האפשר, כמו ארצות הברית או אנגליה.

בעקבות הוראה ברורה זו, עזבו ר' בנימין נחום ומשפחתו את גרמניה בשנת תרצ"א וחצו את הגבול לצרפת. את התקופה הראשונה עשו בדירת ארעי אצל קרובי משפחתה של פראדל, בנימין ואסתר קוסמן, בפריז. כעבור חודשים ספורים עברו לפרבר בולון (Boulogne-sur-Seine), והשתקעו בבית רחב מידות בן שלוש קומות.

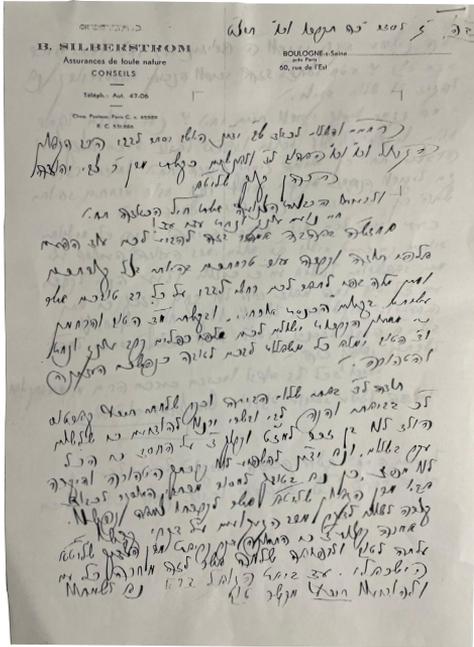
הבית כבולון – אכן שואבת לעולי ישראל

הבית הפך במהרה לתל תלפיות ולאבן שואבת. ר' בנימין נחום הקדיש את הקומה השלישית כולה להכנסת אורחים, וחילק אותה בקפידה: חדר אחד יוחד במיוחד עבור רבנים, וחדר נוסף יועד לאנשים פשוטים. באותה קומה התארחו ענקי הרוח שהזדמנו לצרפת, שידעו כי בבית זה יזכו למאור פנים ולכשרות למהדרין. בין האורחים נמנו הרבנים הגאונים ר' אליעזר פינקל, ר' ברוך בער ליבוביץ, ר' משה ברנשטיין, ר' חיים עוזר גרודז'ינסקי, וראשי ישיבות מברנוביץ'. גם הגאון ר' יחזקאל אברמסקי התארח בביתם. באותם ימים ציוו הרופאים על הרב אברמסקי להרבות בהליכה, ור' בנימין נחום הורה לבנו אהרן מרדכי ללוותו בהליכותיו הרפואיות בעליות ובירידות. במהלך הליכות אלו שיתף ר' יחזקאל אברמסקי את הצעיר בחידושי תורה עמוקים, ובין השאר ביאר לו באריכות ביאור על דברי רש"י בפרשת וישב על הפסוק "ויתנכלו אותו להמיתו".

אהבתו לתלמידי חכמים לא ידעה גבולות של חוג ומגזר. כאשר הגיע כ"ק אדמו"ר הרי"צ מליובאוויטש לביקור בפריז בחורף תרצ"ג, שכר ר' בנימין נחום כרכרת יוקרה הדורה עם שני סוסים ופרש שטיח אדום כדי לקבל את פניו ולהזמינו לביתו. אדמו"ר הרי"צ הודה לו בנימוס, אך בחר ללון במלון 'אלכסנדר' - המלון שבו השתכן בעבר

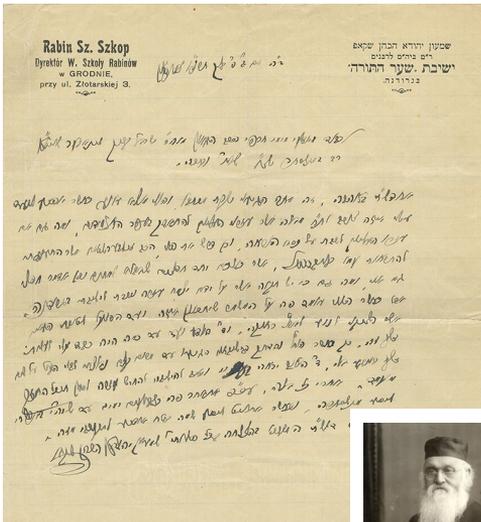
ר' יחזקאל אברמסקי ר' חיים עוזר גרודז'ינסקי

נייר מכתבים רשמי של ר' בנימין נחום בו מוזכר כי הינו סוכן ביטוח

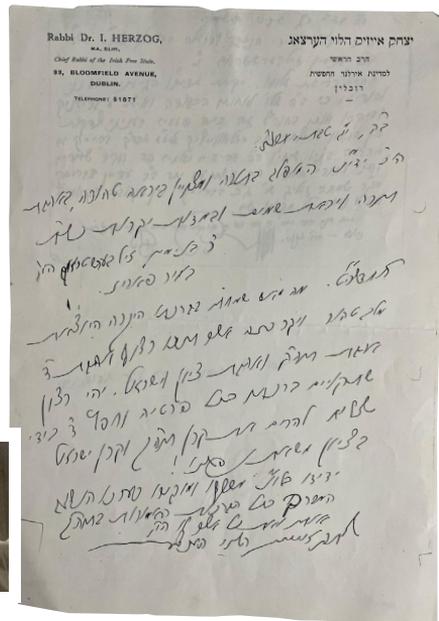

הרחוב בו התגורר ר' בנימין נחום בפריז

ר' שמעון שקאפ

"דרש את פני הרב זילבערשטאם אשר התענגתי להתראות עמו", מכתב ר' שמעון שקאפ אודות ר' בנימין נחום

מכתב שקיבל ר' בנימין נחום מהרב יצחק הלוי הרצוג

כ"ק אדמו"ר המהר"ש בעת ביקורו בפריז. אף על פי כן, כאשר מתמיהים שאלו את ר' בנימין נחום, בן למשפחה ליטאית מובהקת, כיצד הוא יוצא לקבל פניו של רבי חסידי, השיב בפשטות: "אני נוהג כמחויב על פי הלכה לקבל פניו של תלמיד חכם... ועל כך שהוא תלמיד חכם אין חולק".

אישיותו של ר' בנימין נחום והקשר האישי העמוק שפיתח עם כל יהודי שפגש, באו לידי ביטוי בסיפור מופלא שזכרו בני המשפחה: לימים, נראה ר' בנימין נחום כשהוא מתרפק באהבה על שני אנשים זרים. כשנשאל מיהם, השיב כי אלו יהודים שביקרו בביתו שנים רבות קודם לכן, כשהוא מציין את התאריך והנסיבות המדויקים. לפליאת בני המשפחה על זכרונו, השיב בפשטות: "אני נוהג לרשום ביומן מיוחד כל ביקור ורישומיו - וכיצד לא אזכור?".

מאבקים של אפת בקהילה

בצרפת הפך ר' בנימין נחום למגדלור של שמירת תורה, וניהל מאבק עיקש כנגד הקונסרבטיבים שניסו להקל ראש בהלכה ולקדם פשרות שונות בתוך הקהילה. הוא היה נוהג להעמיס ספרי שולחן ערוך וספרי שו"ת, ניצב מול ראשי הקהילה המתפשרים, פותח את הספרים ומוכיח להם את טעותם ההלכתית שחור על גבי לבן.

ההתנגשות בין רוח הבית לאווירה המקומית לא איחרה להגיע גם לתוך בית הכנסת הגדול והיפה של בולון. המקום משך אליו יהודים רבים מהחברה הגבוהה שלא נמנו על החרדים לדבר ה'. ילדיו של ר' בנימין נחום נהגו להתפלל בקול רם ונעים כפי שחונכו בביתם, אולם דבר זה היה נראה מוזר למקומיים, ושמם בית הכנסת לא פעם נזף בהם והשתיק אותם. כאשר התרבו חילולי השבת סביב בית הכנסת, הדיר ר' בנימין נחום את רגליו משם, ובכל שבת צעדו בני המשפחה מרחק רב כדי להתפלל בבית כנסת של החרדים באזור פאסי.

ר' בנימין נחום הקפיד לשכור לבניו מלמדים פרטיים, תלמידי חכמים מובהקים, שהתגוררו בבית המשפחה וכל מחסורם שולם על ידו. עבור בנו אהרן מרדכי, חיפש דמות שתוכל לאלפו חכמה ובינה, וכך הגיע אל "חכם שושני" המסתורי. חכם שושני, שהיה ידוע כמתבודד, סירב תחילה, אך לאחר הפצרותיו של ר' בנימין נחום הסכים לעבור לגור בביתם. אהרן מרדכי, אז כבן שמונה, היה משכים קום בשש בבוקר ללמוד עם הגאון האלמוני גמרא ותוספות, לימוד שנמשך גם בשעות אחר הצהריים לאחר החזרה מבית הספר הצרפתי.

הבן ר' אהרן מרדכי זוכר אפיזודה מעניינת, כי באותן שנים בבולון, אירע מקרה

אהרון מרדכי, בנו של ר' בנימין נחום

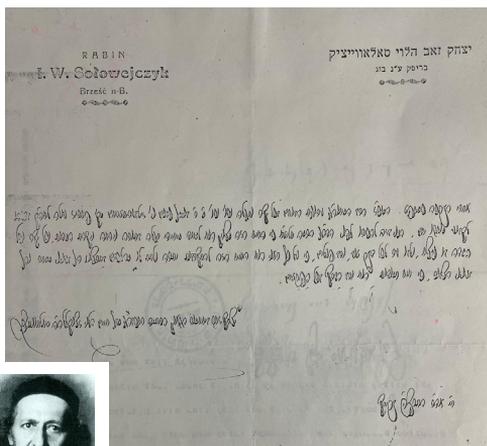
כ"ק אדמו"ר הרי"צ באחת מנסיעותיו בשנת תרצ"ג

מר שושני

בית הכנסת בבולון

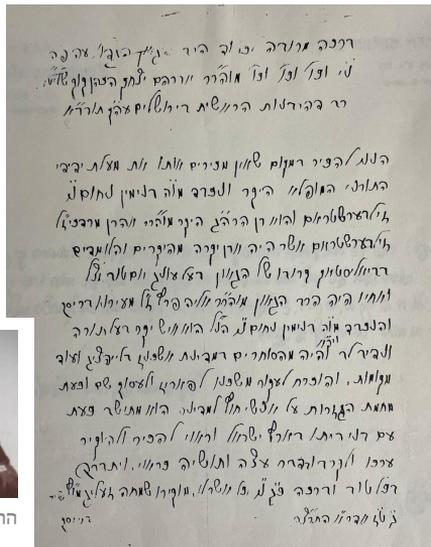

הגרי"ז סולובייצ'יק

מכתבו של הגרי"ז לרב קוק

הרב שמחה זעליג ריגער

מכתבו של הרב שמחה זעליג ריגער, אב"ד בריסק

שבו נשמעה המולה ברחוב עקב מעברו של שחקן ספורט מפורסם שקומתו הייתה גבוהה באופן חריג ביותר. ר' בנימין נחום הורה לבנו מיד: "קח סידור ורד למטה". אהרן מרדכי הבין את כוונת אביו, ובתוך ההמון הנוהר, פתח את הסידור ובירך בכוונה ברכת "משנה הבריות".

ניסיון עלייה לארץ ישראל

למרות התבססותו בצרפת, השתוקק ר' בנימין נחום לעלות לארץ ישראל. בשנת תרצ"ה (1935) נסע לבדו לארץ ישראל כניסיון, כדי לבחון את אפשרויות המחיה ולקנות בית בירושלים עבור המשפחה. לקראת הנסיעה הצטייד במכתבי המלצה. הגרי"ז סולובייצ'יק - ידידו של ר' בנימין נחום עוד מתקופת לימודיו בבריסק, שירש את מקום אביו - יצא מגדרו וכתב לרב הראשי הרב ר' אברהם יצחק קוק בירושלים:

"ברכה מרובה לכבוד הרב הגאון הגדול המפורסם וכו' וכו' כש"ת מ' ר' אברהם יצחק הכהן שליט"א קוק רב ראשי בעיר קדשנו ותפארתנו ירושלם תובב"א, נעימות בימינו נצח. אחרי הברכה כמשפט, המוכ"ז הרב המאה"ג ערוגת הבושם כלי יקר וסגולה וכו' וכו' ר' בנימין נחום נ"י זילבערשטראם מק' פאריז עולה לאה"ק בדעתו לקבוע מושבו שם. הנני בזה להכיר ולפני הדר"ג הרמה שליט"א כי האיש הזה מצוין הוא למאד מיחידי סגולה בתורה ויראה ויקרת המדות, וכלי יקר וכל המדה בו נמצא ולבו ער לכל דבר טוב, ורב פעלים. כי על כן ראוי הוא האיש הזה להתקרבות יתרה ולתת לו מהלכים בארצנו הן בעניני מסחר והן בעניני הצבור, כי איש חמודות הוא ורב הערך בכל הפרטים. ואסיים בברכת כל טוב להדר"ג הרמה שליט"א, הנני המכבדו ומוקיר את רום הדר"ג בכל רגשי כבוד ויקר הראויים. יצחק זאב באאמו"ר הגאון החסיד רשכבה"ג מרן חיים הלוי זצוקללה"ה סאלאוויצ'יק ח"י אדר ה'תרצ"ה בריסק".

מכתב נוסף נשלח על ידי ר' שמחה זעליג ריגער, אב"ד בריסק:

"הננו להכיר במקום שאין מכירים אותו את מעלת ידידי התורני המופלא היקר ונכבד מו"ה בנימין נחום נ"י זילבערשטראם אשר היה אבן יקרה מהיקרים והלומדים בביאליסטאק קרובו של הגאון בעל עונג יום טוב זצ"ל ואחיו היה הרב הגאון מוהר"ר אליה פרץ ז"ל מעירנו בריסק והנכבד מו"ה בנימין נחום נ"י הנ"ל הוא איש יקר בעל תורה ונדיב לב ויק"א והיה מהסוחרים במדינת אשכנז בלייפציג ועוד מקומות, והוכרח לעקור משכנו לפאריז ולעסוק שם וכעת מחמת הגזרות על אנשי חוץ למדינה הוא מתישב כעת עם בני ביתו בארץ ישראל וראוי להכיר ולהוקיר ערכו ולקרבו בדבר עצה ותושיה כראוי... בט"ז אדר א' תרצ"ה".

בהגיעו לארץ, התארח ר' בנימין נחום אצל הרב ר' צבי יהודה קוק. בני המשפחה קיבלו אותו במאור פנים ודאגו לכל צרכיו, ובעקבות כך נשמר הקשר ההדוק ביניהם גם לאחר חזרתו לצרפת. ההוקרה באה לידי ביטוי במכתב התודה ששלחה רעייתו פראדל לרבנית קוק, אשת ר' צבי יהודה:

"לכבוד הרבנית הנכבדה. רציתי להודות לך מקרב לב, גם בשמי, על כל המאמצים האדיבים והטיפול המסור שהענקת לבעלי היקר. אנו מקווים שתינתן לנו ההזדמנות לגמול לך על טוב ליבך בהזדמנות טובה וחגיגית. בנתיים, קבלי את ברכותי הלבביות - לך, לרב הנכבד, לאימך היקרה, לאחיך ולהוריך. בכבוד רב ובברכה, גברת זילברשטרום."

חרף ההמלצות והרצון העז, שלטונות המנדט הבריטי סירבו להעניק את אשרות הכניסה ("הסרטיפיקטים") למשפחה, ור' בנימין נחום נאלץ לחזור לצרפת.

על חשת העלם בפתח

כשהגיעה שנת תרצ"ט (1939) וענני המלחמה כיסו את אירופה, הבין ר' בנימין נחום שעליו להשיג אזרחות כדי להגן על משפחתו. לשם כך היה זקוק לתעודות רבנות רשמיות. הוא פנה לשיבת "תורת חסד" בבריסק, וביום ו' בטבת תרצ"ט הונפקה עבורו תעודה חתומה על ידי הגר"ז סולובייצ'יק ועל ידי ר' ישראל חיים קפלן, ראש הישיבה:

"הננו מאשרים בזה שמע"כ הרב הג' חריף ובקי אוצר נחמד בתורה ויראה וכל יקר וסגלה ערוגת הבושם וכו' כש"ת מ' ר' בנימין נחום זילבערשטראם נ"י מלייפציג למד מאז בפה ישיבתנו "תורת חסד" וגמר חוק למודו בהצטיינות כאחד התלמידים המובחרים והמצוינים והוא ראוי לכהן פאר בתור רב ואב"ד באחת הקהלות החשוכות בערי ישראל כי יש לו כל המעלות הדרושות לרבנות ועל דבר אמת באנו על החותמת יצחק זאב הלוי סאלאוויצ'יק ישראל חיים קאפלאן"

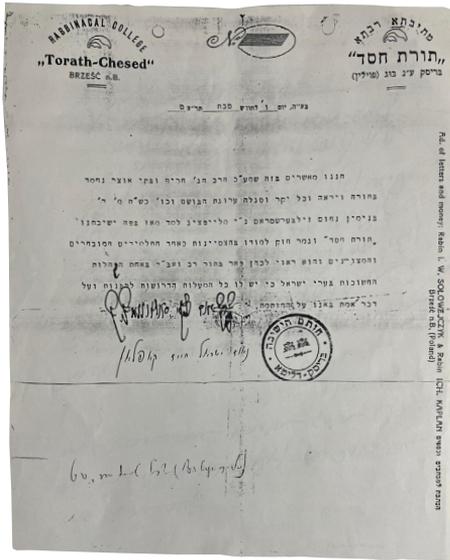
תעודה זו שימשה מפתח להכרה רשמית בצרפת. ר' בנימין נחום הגיש אותה לראשי הקהילות במדינה וקיבל מהם אישורים רשמיים. ר' מוריס ליבר (מהקונסיסטוריה המרכזית) כתב לו בט"ז באדר תרצ"ט:

"על סמך תעודה שהוצאה בו' בטבת תרצ"ט על ידי הרבנים י"ז סולובייצ'יק וי"ח קפלן, מנהלי הישיבה או המכללה הרבנית 'תורת חסד' בבריסק... הרי שמר בנימין נחום זילברשטרום למד במוסד רבני זה, הצטיין בלימודיו והינו ראוי למלא תפקידי

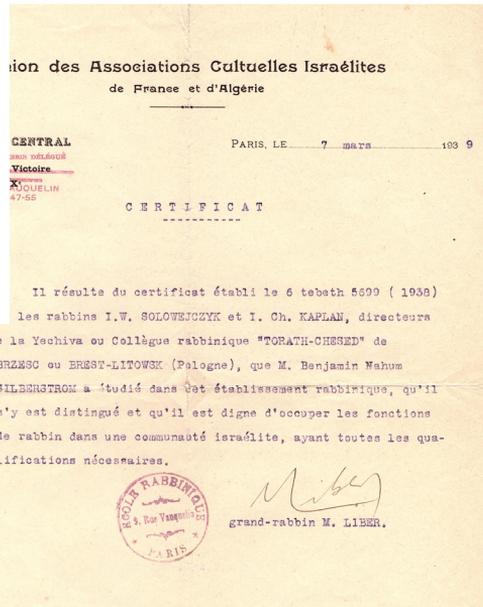
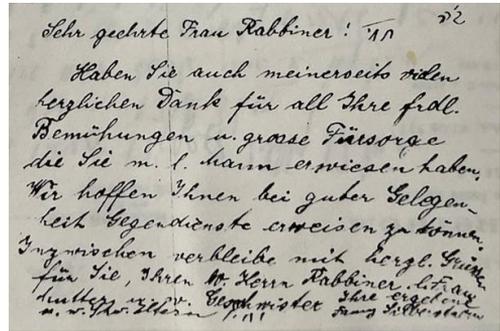

הרב ר' צבי יהודה קוק

מכתבה של פראדל זילברשטרומ
(מימין) לרבנית קוק לצד מכתבו של
ר' בנימין נחום

מכתב הנהלת ישיבת 'תורת
'חסד' בבריסק לר' בנימין נחום

מוריס ליבר

מכתבו של מוריס ליבר

רב בקהילה יהודית, בהיותו בעל כל ההכשרות הנדרשות.

אישור נוסף מהרב מוריס ליבר ניתן בח' באייר תרצ"ט: "...מאשר כי אני מכיר מזה מספר שנים את מר זילברשטרום (בנימין), המתגורר בבולון-סיר-קן, רחוב de l'Est מספר 60, וכי אני מוצא אותו כשיר וראוי... למלא תפקידי רב בקהילה יהודית."

ז'ולין וייל מפריז צירף אף הוא את המלצתו (ג' בניסן תרצ"ט): "מאשר כי מר בנימין זילברשטרום... כשיר וראוי למלא תפקידי רב בקהילה יהודית, הן בזכות ידיעותיו הדתיות והן בזכות ערכו המוסרי."

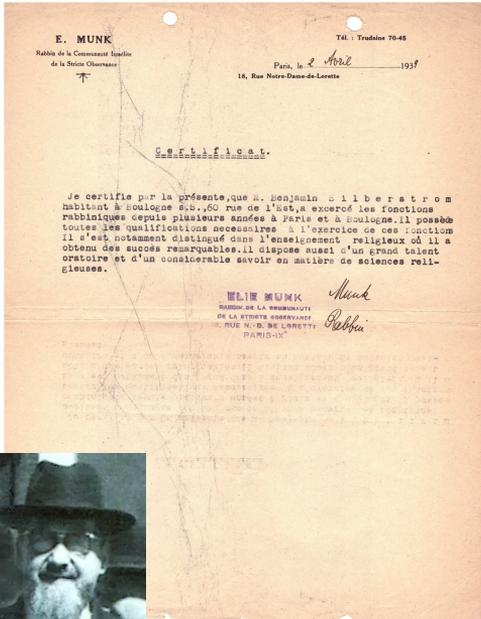
ואילו הרב ר' אליעזר (אלי) מונק, מרבני הקהילה החרדית בפריז, הדגיש את כישרונותיו המעשיים ("ג' בניסן תרצ"ט): "הריני מאשר בזאת, כי מר בנימין זילברשטרום... מילא תפקידים רבניים מזה מספר שנים בפריז ובבולון. הוא בעל כל ההכשרות הנדרשות למילוי תפקידים אלו. הוא הצטיין במיוחד בהוראה דתית שבה זכה להצלחה ניכרת. כמו כן, הוא ניחן בכישרון רטורי (כושר נאום) רב ובכישורים נרחבים בתחום מדעי הדת."

הודות למאבקים עיקשים ולמסמכים אלו, הצליח ר' בנימין נחום לסדר לעצמו ולכל משפחתו אזרחות צרפתית חודשים ספורים לפני פרוץ המלחמה, מה שאפשר להם לנוע בחופשיות יחסית בהמשך ולהינצל מגירוש מידי.

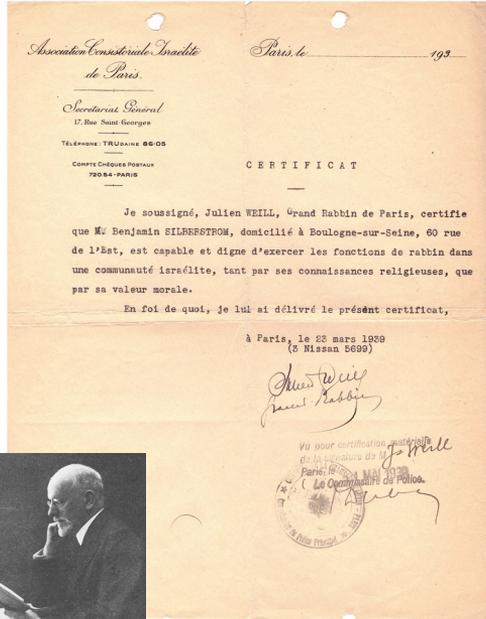
באותם ימים קשים, בלטה נדיבותו גם כלפי המדינה המארכת, והוא תרם סכומים משמעותיים (1,000 פרנק) לצבא הצרפתי. על כך קיבל קבלה ומכתב הוקרה מהסנטור אנדרה מוריזה ומראש עיריית סן-סוב-ד'אוברן. בנוסף, האגודה לפיתוח מפעלי עזרה הדדית בצבא אישרה כי התרומה הועברה דרך לשכת ראש הממשלה דאז (אדואר זאלאדיה), וכתבה לו בכ"ו באדר א' ת"ש: "נשיא המועצה (ראש הממשלה) העביר אלינו את ההמחאה על סך 1,000 פרנק שבטובך שלחת אליו. אנו מבקשים להביע לך ולמשפחתך את תודתה העמוקה...".

יש העלחמה והמסתור בסן-סוב

בשלהי שנת תרצ"ט קדרו שמי אירופה עם פלישת הצבא הגרמני לפולין ופרוץ מלחמת העולם השנייה. החששות הכבדים הפכו למציאות אימתנית בחודש סיוון ת"ש, כאשר מכונת המלחמה הנאצית פתחה במתקפה אדירה וחסרת מעצורים נגד צרפת. בתוך שבועות ספורים בלבד, קרס הצבא הצרפתי, ורבבות מיהודי המדינה, אחוזי אימה ופאניקה, החלו להימלט על נפשם לעבר אזור "וישי" שבדרום צרפת.

מכתבו של הרב אליהו מונק

מכתבו של זוליון וייל

חלק מהמכתבים שקיבל ר' בנימין נחום המאשרים את קבלת תרומותו לצבא הצרפתי

אזור זה הוגדר באותה עת כחופשי יחסית, אך בפועל נשלט על ידי ממשלת בובות צרפתית ששיתפה פעולה עם הכובש הנאצי.

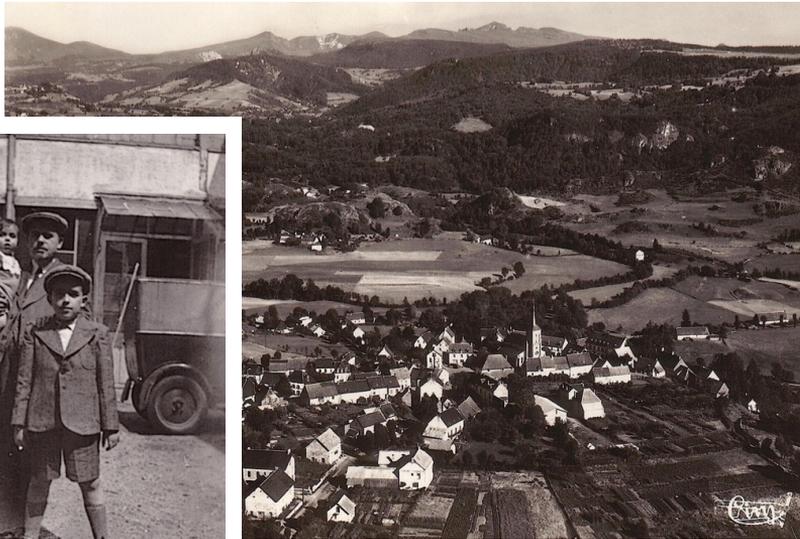
ר' בנימין נחום, שכבר הכיר היטב את פרצופה האכזרי של החיה הנאצית מתקופת מגוריו בלייפציג, לא המתין להוראות. הוא הבין מיד את גודל הסכנה המרחפת מעל ראשיהם. הוא נטל את בני משפחתו, ארז מעט מטלטלין שיכלו לשאת, והם יצאו למסע בריחה מסוכן דרומה. הם לא הגיעו לעיר גדולה שבה פועלת קהילה יהודית מבוססת שיכולה לספק תמיכה, אלא מצאו את עצמם בעיירה קטנה, מבודדת והררית בשם סן-סוב-ד'אובֶרן, השוכנת בלב מחוז פוי-דה-דום שבמרכז-דרום צרפת.

הבידוד הגיאוגרפי של סן-סוב-ד'אובֶרן לא היה רק עניין טופוגרפי, הוא היווה מכשול פיזי ונפשי כבד מנשוא. במציאות של צרפת המפולגת, כל פעולה פשוטה, כל ניסיון להשיג מסמך או ליצור קשר עם גורמי הצלה, דרשו נסיעות ארוכות ומתישות לערים המרכזיות כמו ליון או מרסיי. נסיעות אלו נערכו בדרכים משובשות, תחת סכנת חסימות, כאשר התחבורה הציבורית הייתה מוגבלת, משובשת, ונתונה לביקורות פתע עוינות.

על אף החרדה הקיומית, הבדידות והמאבק היומיומי על פת לחם ועל עצם קיומם הפיזי, תודעתו וליבו של ר' בנימין נחום חצו את גבולות צרפת. מחשבותיו היו נתונות לגורלם של גדולי ישראל שנותרו במזרח אירופה הבוערת. בשנת ת"ש שיגר ר' בנימין נחום מכתב דאג לר' חיים עוזר גרודז'ינסקי, וביקש לברר מה עלה בגורלה של משפחת סולובייצ'יק מבריסק, שעמם היה קשור בעבותות של אהבה והערכה. ר' חיים עוזר השיב לו במכתב זריז:

"עש"ק כ"ג שבט ת"ש הוד כבוד ידידי הנכבד והנעלה המופלג כש"ת מו"ה בנימין זילבערשטראם נ"י, אחרי דרישת שלומו, יקרת מכתבו הגיעני והנני להודיעו כי ב"ה שלו' לאחותו הכבודה ואישה . . . כן הגאון ר' יצחק זאב סאלאווייצ'יק שליט"א אבד"ק בריסק עם ארבעה בניו שיחיו ב"ה בריאים ושלמים פה ומגיד שעורים לפני בחורי חמד. רק אשתו עם יתר ב"ב עדיין בבריסק. ר' שמחה זעליג שי' ג"כ בבריסק, וכן הגאב"ד דקאמינעץ שליט"א נשאר על מקומו שם. והנני אומר בברכה מרובה כי יזכה לגדל את בניו ובנותיו בדרכי התורה וירוח נחת מאתם כל הימים".

על אף המרחק והניתוק שנכפה עליו, המשיך ר' בנימין נחום לדאוג לקרובי משפחתו שנותרו בפולין הנתונה בעוני ובמחסור. בנו, ר' אהרן מרדכי, זכר כיצד ליווה את אביו בכל ערב ראש חודש אל בית הדואר המקומי, כדי לשלוח כספים וחבילות סיוע למשפחתם שנותרה מאחור.

סן-סוב-ד'אוברן

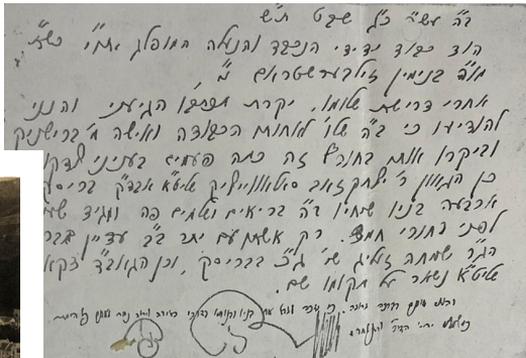

ר' בנימין נחום ומספר מילדיו בתקופת המלחמה

אהרן מרדכי, בנו של ר' בנימין נחום, בתקופת המלחמה

מכתבו של ר' חיים עוזר גרודז'ינסקי לר' בנימין נחום

לה-בורבול

ניסיון הנירה לארצות הברית

עם התרחבות המלחמה באירופה, ניסו פליטים יהודים רבים להגר לארצות הברית. אולם, שערי ההגירה באותן שנים היו סגורים ברובם בפני פליטים, עקב שיטת מכסות הגירה שהתורים בה היו מלאים לשנים קדימה. האפשרות המעשית היחידה שעמדה בפני ר' בנימין נחום הייתה קבלת וויזה מחוץ למכסה, מסלול חריג שיועד לנושאי משרה דתית וכדו'.

כדי לאשר את הוויזה במסלול זה, לא היה די בתעודות ההסמכה שבידו. נדרש ממנו להציג 'חזוה' - הזמנה רשמית מקהילה בארצות הברית המבקשת לשכור את שירותיו כרב. ר' בנימין נחום פתח תיק קונסולרי רשמי בקונסוליה האמריקאית בעיר ליון. במקביל, שמר על קשר רציף עם ארגון ההגירה היהודי HICEM שמשדדיו ישבו במרסיי.

בו' בתמוז תש"א, שינה הממשל האמריקאי את נהלי ההגירה. עד לאותו תאריך, סמכות אישור הוויזות הייתה נתונה בידי הקונסולים המקומיים. התקנה החדשה שללה מהם סמכות זו, וקבעה כי כל בקשה חייבת להיבדק ולקבל אישור ישיר ממחלקת המדינה בווינגטון. החלטה זו עיכבה משמעותית את המערכת וחייבה את העברת מוקד הפעילות לארצות הברית.

בעוד ר' בנימין נחום שוהה בצרפת, הוקם עבורו ועד פעולה בעיר בוסטון. מספר מקרוביו הפקידו עבורו סכום של 450 דולר שנועד לרכישת כרטיסי הפלגה מנמל ליסבון שבפורטוגל. במישור הפוליטי, מול וושינגטון השתדלו לקבל וויזה עבורו ועבור משפחתו.

כשהסדרת הוויזה הגיעה לסיומה, התקבלה הודעה מארגון HICEM ששינתה את פני הדברים. הארגון הבהיר במכתב רשמי כי על פי חוקי ההגירה האמריקאיים, ילדים שעברו את גיל 18 נחשבים לבגירים עצמאיים ואינם זכאים להצטרף לוויזה של אביהם. נדרש מהם להגיש בקשות הגירה נפרדות ולהמתין בתור הרגיל של מכסות ההגירה, שהיה כאמור חסום.

ר' בנימין נחום נדרש להכריע האם להגר עם ילדיו הקטנים בלבד, או לוותר על האשרה כדי להישאר עם ילדיו הבוגרים. במכתב שענה להם, הבהיר את החלטתו שלא לעזוב מבלי כל המשפחה: "איך קען דאך ניט לאזן די קינדער דא... עס איז א סכנה" [=אני הרי לא יכול להשאיר את הילדים כאן... זו סכנה]. בחירתו להישאר עמם קבעה את המשך דרכם בצרפת.

האפשרות ליציאה נחסמה סופית בהמשך אותה שנה. ארגון HICEM הודיע כי הגבול הספרדי נסגר לחלוטין לוויזות מעבר, כך שגם עם ויזה אמריקאית מאושרת, לא הייתה אפשרות פיזית להגיע לנמל ליסבון. במקביל, כספי ההצלה שהופקדו בבוסטון הוקפאו בשל חוקים שאסרו מסחר מול שטחי אויב. בכך נסתמו לחלוטין אפשרויות ההגירה לארצות הברית.

סיוע לפליטים

בתקופת שהותו של ר' בנימין נחום בסן-סוב-דאֹבְּרֶן, פעל כציר מרכזי עבור הפליטים היהודים באזור. האזרחות הצרפתית שסידר למשפחתו ערב המלחמה אפשרה לו לנוע בין ערי צרפת שטרם נכבשו, והוא ניצל זאת כדי להגיש סיוע גשמי ורוחני לפליטים ולכלואים במחנות. מידע שהגיע לידיו על המצב המחפיר במחנות הריכוז הצרפתיים, כמו מחנה 'גירס' (Gurs) ומחנה 'ורנה' (Le Vernet), גרמו לו להתמסר לעזרה לפליטים לגמרי.

ר' בנימין נחום היה עובר בין המחנות, מציג את עצמו בתור סוכן של חברת ביטוח ידועה, תפקיד שאכן נשא על עצמו, ובמטרתו למצוא אסירים במחנה שמבוטחים בסוכנות הביטוח אותה הוא מייצג. החיילים במחנה ניאותו להכניסו בכל פעם מחדש וחיכו להזדמנות בה ימצא מישהו שמגיע לו שילומים מקופת הסוכנות ואז יוכלו לקחת את השילומים לכיסם. ר' בנימין נחום ניצל את ההזדמנויות האלו שוב ושוב ובמשך תקופה ארוכה היה נע ונד בין המחנות על מנת לעזור לפליטים.

ר' בנימין נחום הפך את ביתו למרכז לריכוז ומשלוח מצרכים עבור הפליטים. ממכתב רשמי של ארגון HICEM עולה כי אסירי מחנה 'ורנה' הצליחו להבריח אליו מכתבים מתוך המחנה הסגור, והוא העביר אותם למרסיי בניסיון להשיג עבורם סיוע.

בנוסף, ארגן ר' בנימין נחום משלוחי מזון לאסירי מחנה דראנסי. בנו ר' אליהו פרץ (אלי) תיאר בעדותו את התחבולה שנדרשה כדי לעקוף את מגבלות הגרמנים, שאפשרו שליחת חבילה אחת בלבד בחודש לכל אסיר. ר' בנימין נחום אסף רשימות שמות של אסירים, ופראדל ארזה חבילות קטנות רבות. הילדים - אלי, שמחה ואחותם - נשלחו למסעות לסניפי דואר מרוחקים בכפרים סמוכים, כדי לפזר את המשלוחים כך שפקידי הדואר לא יזהו שפעילות רחבה זו יוצאת ממקור אחד. 'זה מה שהחזיק רבים מהפליטים במחנות בחיים', ציין בנו ר' אלי.

בדרשותיו במקום עורר את הציבור לסייע לכלואים. בשבת פרשת וישלח תש"א דרש אודות הפסוק 'עם לבן גרתי' ואמר לשומעיו: "ב'גירס' [מחנה פליטים] ביקרתי

ותרי"ג מצוות שמרתי", כשהוא מבהיר שלמרות מצבם מתאמצים הפליטים האסורים לקיים קלה כבחמורה.

בנו ר' אהרן מרדכי סיפר, שזוכר את דאגתו של אביו לכל פליט. בבוקרו של חג השבועות, קרא לבנו לסייע לו להעביר מזון ובירה לרציף הרכבת בלה-בורבול. הוא הסביר לבנו כי פליטים יהודים שעוברים ברכבת דרומה יקפידו שלא לצאת מהרציף משום איסור תחומין, ולכן חובה לדאוג להם לקידוש ולמזון כשר על הקרונות. וכך באמצע החג, הלכו שניהם והעמיסו לרכבת ארגזים מלאים במזון עבור הפליטים.

מסירות נפש על הלכה

ר' בנימין נחום הקפיד על שמירת סדרי הלימוד וההלכה גם תחת המגבלות של משטר וישי והנוכחות הגרמנית באזור.

ר' בנימין נחום קבע סדר לימוד יומיומי עם בניו. במכתב מאותה תקופה הוא מציין: "איך לערן יעדן טאג מיט די קינדער" [=אני לומד בכל יום עם הילדים]. בנו ר' אלי, שחווה את התקופה כילד, העיד על אופי הלימוד. מדי לילה, לפני השינה, למד עמו ר' בנימין נחום שתי משניות. הוא לא הסתפק בלימוד עצמו, אלא דרש מבנו לחזור על המשניות בעל פה למחרת בבוקר.

העמידה על עקרונות החינוך באה לידי ביטוי גם מול הרשויות המקומיות. ילדיו (שמחה, רחל ואליהו) נאלצו ללמוד בבית הספר הצרפתי המקומי. מנהל בית הספר דרש מהם להסיר את כובעיהם בכיתה, כנהוג. ר' בנימין נחום התייצב בפני המנהל והבהיר לו כי הילדים לא יסירו את הכיסוי מראשם מטעמי דת. המנהל קיבל את הדרישה והילדים נשארו עם הכובעים לאורך כל תקופת לימודיהם.

בחודש אב תש"ד, הגיע הבן שמחה לגיל מצוות. באותם ימים, התכנסות של עשרה גברים יהודים במקום אחד טמנה בחובה סכנת הלשנה. למרות זאת, ר' בנימין נחום סירב לוותר על ציון המאורע. הוא איתר וארגן בחשאי מניין של פליטים יהודים, ובדירתם, בסודיות מוחלטת, נחגגה הבר-מצווה.

בעוד המניין מתקיים בחדר פנימי, אלי הופקד על השמירה בחוץ, כשתפקידו לתצפת ולעדכן אם חיילים מופיעים באופן. נער הבר מצווה שמחה עלה לתורה בספר התורה ששמר ר' בנימין נחום לאורך המלחמה.

קשר מיוחד נרקם בין ר' בנימין נחום לבין הכומר של העיירה סן-סוב. הכומר, שהיה זקוק להשלים ידע מסוים עבור לימודיו, פנה לר' בנימין נחום וביקש ללמוד

עמו. השניים ישבו ולמדו יחד כמות מרשימה של 150 דפי גמרא.

הלימוד המשותף השפיע ישירות על בטיחותם של הפליטים באזור. בעקבות ההיכרות והלימוד עם ר' בנימין נחום, החל הכומר לשלב בדרשותיו בכנסייה קריאה לבני העיירה שלא למסור יהודים לידי השלטונות והנאצים. דברים אלו, שנאמרו מפי הסמכות הדתית המקומית, היוו הגנה משמעותית למשפחת זילברשטרום ולשאר היהודים שהסתתרו במקום.

כלב הסכנה

כשרצה ר' בנימין נחום להעביר את ספר התורה שהיה ברשותו ממקום למקום לצורך מנינים ששינו מקומות, לקח עימו את בנו אלי, יחד עם מזחלת שלג קטנה ששימשה אותו למשחק. בתחתית המזחלת, מתחת לשכבות של בגדים וסמרטוטים, הטמין ר' בנימין נחום את ספר התורה. הספר הוחבא שם בכדי שלא יתגלה באחד מהחיפושים שעתידיים היו לעבור בדרכם.

באחת הפעמים, כשיצאו באישון לילה כדי להגיע לתחנת הרכבת, החל להפציע השחר בעודם בדרך חשופה ומסוכנת. ר' בנימין נחום עצר את ההליכה המהירה והודיע לאלי כי הגיע זמן קריאת שמע. למרות החשש מעיכוב בדרך או היתקלות בסיוור גרמני שיחשוף את ספר התורה בעגלה, החל ר' בנימין נחום לפרוס בפני בנו את שיטות הפוסקים לגבי תפילה במקום סכנה. הוא הסביר את המחלוקת האם יש לעצור בכל קריאת שמע או רק בפסוק הראשון, ופסק לבנו הלכה למעשה: "אנחנו עומדים עד 'על לבבך'". כך עמדו שניהם בדריכות בשטח הפתוח, קראו את קריאת שמע כסדרה, ורק לאחר מכן המשיכו עם העגלה לעבר התחנה.

ר' בנימין נחום סירב להתפשר על אכילת אוכל שאינו כשר. הוא היה נוסע בעצמו עד לעיר קלרמון-פראן כדי להביא בשר מהשוחט היהודי שהיה שם. לאחר השחיטה, עסקו בני המשפחה יחד במליחה ובעישון הבשר כדי לשמרו לאורך זמן, ובמיוחד עבור ימי החגים. במקביל, כדי להילחם ברעב הכבד ולשמור על מזון כשר, גידלה פראדל יחד עם הילדים, יעקב ושמחה, ירקות ופקאות. הם גידלו את הירקות ברצועת אדמה מתחת לביתם וראו בזה הצלחה למעלה ממה ששיערו. הגויים המקומיים התבוננו בהשתאות בתוצרת החקלאית המרשימה שצמחה והתפלאו על ההצלחה המיוחדת של גידוליהם. בנוסף לכך, היו אלי ורחל יוצאים לעקוב אחר חליבת הפרות כדי שיהיה להם חלב ישראל. גם על פ"ת עכו"ם הקפיד ר' בנימין נחום עד מאוד ודאג להגיע בכל בוקר למאפיה ולזרוק חתיכת עץ לתנור הגדול.

באחת הנסיעות לבית השוחט, הזהירו אותו השכנים בדרכו לבית השוחט כי הגסטפו פשט על המקום זמן קצר קודם לכן ועצר את ההורים ואת הבן הבכור. ר' בנימין נחום לא עזב את המקום. הוא נכנס פנימה ומצא את הילדים הקטנים כשהם מבוהלים ובכיים נשמע מהמחבוא. הוא הלביש אותם, לקח אותם עמו לסן-סוב וגידל אותם בביתו כחלק ממשפחתו לאורך המלחמה. כשבתו שאלה אותו אם אינו פוחד מהגרמנים, השיב: "אין מה לפחד, הם שלוחי השטן, ורצון הבורא לתת רשות לשטן רח"ל... - על כן ממה שהגרמנים עושים אינני מודאג, אני דואג יותר ממה שהיהודים אינם עושים..."

הישרדות וחינוך הילדים

הביטחון הפיזי בבית המשפחה עמד למבחן תמידי, כאשר שלוש פעמים שונות פרץ קצין נאצי לביתם בחיפוש אחר ר' בנימין נחום. בכל פעם מחדש, הייתה זו פראדל שהצליחה להדוף את הסכנה בזכות קור רוח ותושייה. ר' בנימין נחום עצמו נהג באותה תקופה לגלח את זקנו, וזאת אך ורק כדי להסוות את חזותו היהודית ולהקטין את הסיכוי שיזהו אותו בעת הבריחות והמפגשים התכופים עם אנשי השלטון מחוץ לכפר.

באחד המקרים המתוחים ביותר, כאשר הקצין הגרמני עמד בפתח ודרש מבני הבית להתלוות אליו, פראדל לא איבדה את עשתונותיה. היא ניגשה אל מקום מסתור בבית, שלפה ממנו קופסה ובה טבעת יקרה וסכום של 5,000 פרנק - סכום עתק באותם ימים - ומסרה אותם לידיו של הקצין. זה נטל את השוחד, הביט בה ואמר: "אני חוזר בעוד עשר דקות עם הפלוגה שלי שתסייע לי". היה זה רמז ברור ומכוון שהעניק למשפחה חלון זמן של דקות ספורות להימלט. בזכות אותן עשר דקות, הספיקו בני המשפחה לנטוש את הבית ולהיעלם בדרכי המילוט, ובכך ניצלו חייהם.

בהמשך לכך, פעל ר' בנימין נחום לפיצול בני המשפחה במטרה להגדיל את סיכויי הישרדותם. את בנו יעקב הסתיר בבית איכרים נכרי באזור, ואילו עבור בנו הגדול, אהרן מרדכי, חיפש פתרון שישלב הגנה פיזית עם המשך לימוד התורה. ר' אהרן מרדכי העיד מאוחר יותר על דברי אביו באותם ימים: "אמרת לי שאני מסכן את כל המשפחה, שכן הגרמנים חיפשו בראש ובראשונה את הצעירים בגילאי שבע-עשרה עד עשרים וחמש, שנחשבו בעיניהם למסוכנים לשלטון".

בשלב זה עלה רעיון לשלב את אהרן מרדכי בתנועות נוער שונות שפעלו בצרפת הכבושה, אך ר' בנימין נחום פסל אותן משום שלא היו ברוח התורה והמצוות. למרות

הלעג שהופנה כלפיו מיהודים אחרים שתהו כיצד הוא מעסיק את עצמו בלימוד תורה בשעה שחיי בנו בסכנה, הוא לא ויתר והמשיך לחפש מסגרת תורנית פעילה בדרום צרפת. רוב המוסדות היהודיים היו סגורים באותה עת או שפעלו במחותרת ללא לימוד מסודר.

לאחר מאמצים, נודע לו על מוסדותיו המחתרתיים של ר' זלמן שניאורסון במרסיי, שם שילבו פעילות הצלה עם לימוד תורה. עבור ר' בנימין נחום, שהגיע מבית ליטאי ובריסקאי מובהק, לא הייתה זו הבחירה הטבעית, אך הוא הכריע ואמר: "אני מעדיף שיהיה בין חסידים, כי אם מישהו חס וחלילה נופל, החסידים מרוממים אותו ולא יתנו לדבר לקרות". בשלהי חודש תשרי תש"ג, ארז אהרן מרדכי את מעט חפציו ויצא למרסיי, שם הצטרף למוסדותיו של ר' זלמן שניאורסון.

בתו של ר' בנימין נחום, רחל, נשלחה בכל פעם שגברה הסכנה לבית מגורים רחב מידות של גויה זקנה. שם, בחדרון צדדי ונסתר, חיו תחת חסותה של בתה של בעלת הבית. הבת, שבעלה נפל בשבי הגרמני, ביקשה לסייע ליהודים הנרדפים, אך נאלצה להסתיר את דבר קיומם מאמה, שהייתה ידועה ברוע ליבה ובשנאתה.

המציאות בתוך הבית הייתה מתוחה. הבת הסתירה את רחל בחדר הנעול, וכששאלה האם הזקנה לפשר הדבר, שיקרה לה הבת ואמרה כי המפתח אבד מזמן. כדי להחיות את נפשה של רחל, הייתה הבת 'מפרישה' בסתר מעט תפוחי אדמה מתוך היורה הגדולה שבישלה אמה עבורן. אולם הזקנה הבחינה שמהו בכמות האוכל אינו כשורה, והחליטה לנעול את דוד הבישול בשרשרת ברזל עבה.

הבת המתינה לשעה שבה תצא אמה מהבית. היא החליטה לפרוץ את השרשרת וביקשה מרחל הצעירה שתעזור לה במשימה כדי לזרז את הוצאת האוכל בטרם תשוב האם. ר' בנימין נחום שמע את התוכנית, ובניגוד לציפייה כי יתיר זאת בשל פיקוח נפש, הורה לביתו שגם בעת רעב אוסרת התורה לגנוב, ולכן אל לה לסייע בגניבה. הוא סירב בתוקף שילדיו ייקחו אוכל שגולקח ללא רשות בעליו, גם בתוך מצוקת הרעב והמסתור.

פעולותיו בסיום המלחמה

בסיום המלחמה, פעל ר' בנימין נחום להקמת מסעדה ומלון כשר בלה-בורבול עבור פליטים יהודים ששוחררו ממחנה השבויים. הוא הצליח להשיג רישיון שחיטה מהעירייה ודאג שהשוחרט יגיע פעם בשבוע. המכשול המרכזי היה המחסור בכלים כשרים.

ר' בנימין
נחום, זוגתו
פראדל ומספר
מילדיהם
בתקופת
המלחמה

האניה מטרואה עם הגיעה לחופי הארץ

1919	SILBERSTROM Jacob Wolf	3.3.26	Leipzig	française	Chez Fischer 22,rue
1920	SILBERSTROM Ruth	2.6.21	Leipzig	"	Vintimille, Paris 9 ^e
1921	SILBERSTROM Arthur Aron	13.5.23	Leipzig	dt*	"
1923	SILBERSTROM Raichel	22.7.23	Bodogne	dt*	"
1924	SILBERSTROM Simon	31.7.23	Leipzig	dt*	"
1925	SILBERSTROM Elie	5.6.25	Paris	dt*	"

רישומים מתוך פנקסי הסכנות, ילדי משפחת
זילברשטרומ שהועלו לארץ

11/12/11-12/11
Silberst. 0173

בנימין ז'למן, מכתב לר' בנימין נחום זוגתו, פראדל ומספר מילדיהם בתקופת המלחמה.

המכתב מתייחס לרשימת הילדים של משפחת זילברשטרומ, כפי שמופיעה בטבלה למעלה. המכתב נכתב על נייר עם רשת, ויש בו חתימה וכתובת.

מכתב התשובה מר' זלמן שניאורסון

בנימין ז'למן, מכתב לר' בנימין נחום זוגתו, פראדל ומספר מילדיהם בתקופת המלחמה.

המכתב נכתב על נייר עם רשת, ויש בו חתימה וכתובת. המכתב מתייחס לרשימת הילדים של משפחת זילברשטרומ, כפי שמופיעה בטבלה למעלה.

מכתבו של ר' בנימין נחום לר' זלמן שניאורסון

במכתבו לר' זלמן שניאורסון מד' כסלו תש"ה, כתב ר' בנימין נחום:

"מתאמץ אנכי בעה"ש להשיג האטעל עם רעסטוראנט ביחוד עבור הפליטים... המנהל מהמחנה הזה לויטאנט הבטיח לי למלאות בקשתי זאת... גם תודה לד' פעלתי כי יתנו רשיון מהמערי לשחוט בבארבול... ע"כ נפשי בשאלתי כי ייטיב נא כתר"ה להשיבני תיכף דעתו דיני הכשרת הכלים אחרי כי לדאבוננו אי אפשר בשו"א להשיג כלים חדשים ומה אפשר לעשות עם טעלער [קערות חרס] בפרט ובכל הכלים בכלל".

ר' זלמן שניאורסון השיב לו בתשובה הלכתית ארוכה ב"ט בכסלו תש"ה:

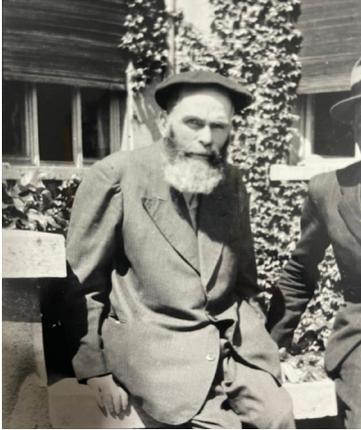
"ע"ד השאלה בענין כלים הצריכים הכשר... לכלים שאי אפשר להגעילם, כמו כלי חרס מה אעשה... כי אם זאת ראיתי בענין כלים שלא נשתמשו בהם י"ב חודש... הנה לפי ההיתר ד"ב חודש, מטעם כי האיסור נעשה במשך הזמן כעפר בעלמא... עוד עלי להוסיף, דבר המובן מעצמו, כי אם אין כלים אחרים, ולאפרושי מאיסורא, אין לך סברת הפסד מרובה גדולה מזה... ועל כבוד ידידי יחי' הנני נשען כי יעשה הכל כפי הראוי".

במהלך שנת תש"ה, כשהסתיימה המלחמה וקהילות יהודיות החלו להתבסס מחדש, הצטרף ר' בנימין נחום לקבוצות יהודים שהתגבשה סביב ר' זלמן שניאורסון. הוא התגורר יחד איתם בבנין של ר' זלמן, ויחד עם ילדי הפליטים רוכזו גם ילדיו ונהנו מהדרכה ולימוד יהודי. כך היו פני הדברים עד עלייתם לארץ.

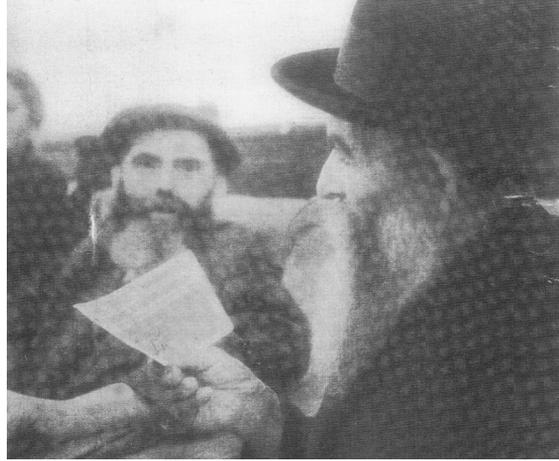
המסע האחרון - לארץ ישראל

עם סיום המלחמה ותבוסתה של גרמניה הנאצית, החלו רבבות ניצולים ופליטים יהודים בצרפת לחפש את דרכם אל מחוץ ליבשת הבוררת. ר' בנימין נחום, שבריאותו התערערה קשות במהלך שנות המצוקה והמסתור בסן-סוב, נתן את כל ליבו למטרה אחת: עלייה לארץ ישראל. לאחר שנדחה בעבר על ידי שלטונות המנדט, הצליח הפעם להשיג עבורו ועבור בני משפחתו "סרטיפיקטים" (אשרות כניסה) באמצעות הסוכנות היהודית.

בחודש תמוז תש"ה, יצאה משפחת זילברשטרום ממרסיי אל נמל נאפולי שבאיטליה, שם עלו על אוניית המשא 'מטרואה'. המסע באונייה היה רצוף קשיים. בדרכם הראשונה ישנו הפליטים על הרצפה בתנאים בסיסיים ביותר, ורק לאחר המעבר לאונייה הגדולה יותר בנאפולי, הוקצו להם מיטות עץ פשוטות.

ר' בנימין נחום בארץ ישראל בימיו האחרונים.

ר' בנימין נחום בעת רדתו מהאניה (משמאל)

מרת פראדל זילברשטרומ

בנו של ר' בנימין נחום, ר' אהרן מרדכי, יורד מהאניה כשבידו ספר תורה

מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית לא"י
 לשכת העלייה חיפה
רשימת עולים שבאו לא"י ד"ע, 58
 סמ' 11

המספר	המסחה	השם	גיל	מג	הקריובים בא"י ומכתבם	התקרת
491	זינגר	יווליוס	48	ג	גרמניה, חלפה, ביאליק 17-ברונצווייג	
492	"	אמה	31	"	"	
493	"	רייך	8	"	"	
494	"	מכאל	3	"	"	
495	"	בוריס	8	"	"	
497	"	סני	8	"	"	
498	זינגר	למה	25	ב	ח"א, התקוה א' סטוינר ק.	
499	זינגר	יהונה	65	ד	אוסטריה קדות-ביאליק סודני קסיס 23	
500	זינגר	אסתר	18	ג-ב	ברשת קב	
501	זילברברג	שרה	20	ג	ח"א, טיינקין 26-זילבר רב י.	
502	"	ישראל אהרן	17	"	"	
503	זילברשטרומ	בנימין	38	ג	צפת ע"י הסוכנות	
504	"	חני	48	"	"	
505	"	שרה	24	"	"	
506	"	גרטור	21	"	"	
507	"	רוזלי	19	"	"	
508	"	מיטל	14	"	"	
509	"	רזל	12	"	"	
510	"	אליתר	10	"	"	

רישום של
 משפחת
 זילברשטרומ
 במחלקת
 העלייה

על סיפון ה'מטרואה' שהו פליטים רבים וילדים ניצולי מחנות ריכוז, ביניהם הילד ישראל לאו, לימים הרב הראשי לישראל. ר' אלי תיאר את אביו באותם ימים כשהוא חלש ותשוש פיזית, אך רוחו הייתה איתנה בשל הידיעה כי הם מתקרבים אל חופי הארץ. ביום ד' במנחם-אב תש"ה, זכה ר' בנימין נחום יחד עם רעייתו וילדיו לדרוך על אדמת ארץ הקודש בנמל חיפה.

מהנמל הועברו בני המשפחה למחנה העולים בעתלית, שהיה נתון תחת פיקוח בריטי. הגעתו של ר' בנימין נחום לארץ עוררה התרגשות בקרב גדולי התורה שהכירוהו מימי בריסק וצרפת. ידידו הקרוב, הגרי"ז סולובייצ'יק, שלח את בנו הגרי"ד לקבל את פניו בנמל, ולמחרת נסע הגרי"ז בעצמו עד עתלית כדי לבקר את ידידו במחנה העולים.

גם הרב הראשי, הגרי"א הרצוג, שהיה קשור לר' בנימין נחום בעבותות ידידות עמוקה, חיפש את עקבותיו. הרב הרצוג לא ידע כלל כי ר' בנימין נחום שרד את התופת והגיע לארץ, ופרסם ידיעה במדור לחיפוש קרובים בעיתונות: "הרב זילברשטרום מפאריז... שטיפל בהצלת ילדים באירופה, מתבקש להתקשר תיכף לטובתו עם משרד הרב הראשי".

פעירתו

מצבו הבריאותי של ר' בנימין נחום הידרדר במהירות. הוא פונה מעתלית לבית הרפואה 'רמב"ם' בחיפה, ומשם הועבר לירושלים, אל בית החולים 'ביקור חולים'. למרות ייסוריו הקשים, קיבל אותם באהבה. בתו רחל סיפרה כי כששאלה אותו מדוע עליו לסבול כל כך לאחר כל מה שעבר, השיב בחיוך: "והלא כך אמרו חז"ל - ארץ ישראל נקנית בייסורים".

בירושלים זכה לביקורים אחרונים של ידידיו ומוקיריו, ביניהם הרב אריה לוי. ביום י"ד באלול תש"ה, חמישה שבועות בלבד לאחר שזכה לעלות לארץ, השיב ר' בנימין נחום את נשמתו לבורא.

הלווייתו יצאה בירושלים בהשתתפות קהל רב, ובראשם הרבנים הראשיים וגדולי התורה. בין המספידים היה הרב הראשי יצחק אייזיק הלוי הרצוג, שביכה את לכתו של האיש שהיה עמוד התווך לפליטים בצרפת. ר' בנימין נחום נטמן בהר הזיתים.

לאחר פטירתו, נותרה המשפחה חסרת כל, וילדיו הצעירים פוזרו בין מוסדות תורה שונים, כשהם ממשיכים את דרכו התורנית והחסידיית בארץ ישראל.

מצבתו של ר' בנימין נחום

הרב ב. זילברשטרוב

אתמול נפטר בירושלים אחר ממלה קצרה הלמדן המופלג הרב בנימין זילברשטרוב מבריסק בשנות ה'ט"ז לחימו בלוגייתו הסי מתף קהל רב. בניגוהם רבנינו ותלמידי חכמים. בין המסמכים היה הרב הראשי הגר"א זרצוג. הרב אריה לווין ועוד. המנה ביקר בארץ לפני כעשר שנים בהי יומו בעל נכמים. בשנות המלחמה שימש רב בפאריס ולפני בארבעה שבועות עלה ארצה כעליו סחוסר כל באניה גטרואהי השאר בן בקיבוץ חפץ חיים.

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
BLCUW 6-2019

ב"ה כ"ג סיון תש"ז.
ברוקלין.

ידידי הנכבד והכי נעלה א"א מוה' אהרן מרדכי שי' שלום וברכה!

כמענה על מכתבו מכ"ו אייר העבר נכון הדבר אשר לעה עתה ישאר כצדפת ויודיע לאמו תחי' כי למשך זמן קצר מוכרח הוא להשאר במקומו והשי"ת יברך את אמו תחי' ואת אחיו ואחותו יחיו ויהיזק את כריאותם ויצליחם בגשמיית וברוחניית.

השי"ת יהי בעזרו ויצליחם ככל הצריך לו בגשמיית וברוחניית. הדו"ש ומכרכו

מכתבו של אדמו"ר הרי"צ לר' אהרן מרדכי

עיתון הצופה מדווח על פטירתו של ר' בנימין נחום

הת' שמחה ה"ד

Brooklyn 13, N. Y.
HYAcadith 3-9250

770 איטשערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה כ"ג סיון תשכ"ב
ברוקלין

מרת פראדל שי'

ברכה ושלום!

כמענה על הקודעה מקביעות זמן החונת בנה האברך הו"א א"א נ"ו נ וכן מוה אל"י פרץ שי' עם ב"ג ת"י ליום ג' המזג הבק"ל,

הנני בזה להביע ברכתך ברכת מזל טוב מזל טוב ושהה"י בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מאריים במאור שבחורה זוהי תורה ההסידות.

ותורה מהם רוב נחת יהודי אמיתי, נחת הסידות.

בברכה מזל טוב מזל טוב
ואלי כו"ר יצחק שניאורסאהן

'לאריכות ימים ושנים טובים', ברכתו של הרבי בכתב יד קודשו למרת פראדל

התקשרות לרבותינו נשיאינו

הקשר של משפחת זילברשטרום עם חסידות חב"ד לא נולד מתוך מקרה, אלא צמח עוד בשנות המלחמה בצרפת. תהליך זה, שהחל אצל הבן הבכור אהרן מרדכי, התפתח בברכתם של ר' בנימין נחום ופראדל, והפך לאחר פטירת האב לדרך החיים המרכזית של בני המשפחה בארץ ישראל.

כאמור, היה זה ר' בנימין נחום שבחר לשלוח את בניו למוסדותיו של ר' זלמן שניאורסון במרסיי. אולם ההתקרבות הפנימית לחסידות קיבלה תפנית משמעותית כאשר אהרן מרדכי החל להשתלב במערך הניהול וההדרכה של המוסדות. יכולותיו בלטו, ור' זלמן ביקש לקדמו לתפקיד בעל אחריות היררכית גבוהה יותר. מכיוון שצוות ההדרכה במוסדות המחתרתיים נמנה על חסידי חב"ד, הציע ר' זלמן לאהרן מרדכי להתחיל ללמוד חסידות באופן סדיר.

אהרן מרדכי שיגר מכתב להוריו ששהו אז בסן-סוב וביקש את רשותם. ר' בנימין נחום פנה לרעייתו פראדל ושאל לדעתה על בקשת בנם. פראדל השיבה: "אם הוא שואל, כנראה שזה מה שהוא כבר החליט לעשות בליבו. מוטב שזה יעשה ברשותנו ובברכתנו". ר' בנימין נחום נתן את הסכמתו, והעניק לאהרן מרדכי לגיטימציה מלאה. בעקבות האח הבכור, נמשכו באופן טבעי גם האחים שמחה ואליהו פרץ אל עולם החסידות.

בשנת תש"ז, שנתיים לאחר פטירת ר' בנימין נחום, חזר ר' אהרן מרדכי לצרפת כדי להמשיך ולסייע לר' זלמן שניאורסון בשיקום המוסדות והצלת הפליטים. בתקופה זו זכה לקבל מכתבים מכ"ק אדמו"ר הרי"צ. במכתב הדגיש הרבי את חשיבות הקשר עם אימו שנותרה בארץ:

"נכון הדבר אשר לעת עתה ישאר בצרפת ויודיע לאמו תחי', כי למשך זמן קצר מוכרח הוא להשאר במקומו, והשי"ת יברך את אמו תחי' ואת אחיו ואחותו יחיו ויחזק את בריאותם ויצליחם בגשמיות וברוחניות".

מספר שנים לאחר פטירת ר' בנימין נחום, נכנסו הבנים שמחה ואליהו פרץ ללמוד בישיבת 'תומכי תמימים'. שמחה הי"ד הפך למדריך דגול בכפר חב"ד, ובשנת תשט"ז נפל בעת שהגן בגופו על חניכיו בפיגוע בבית הספר למלאכה.

נפילתו של שמחה יצרה קשר ישיר בין המשפחה לבין הרבי. מיד לאחר הרצח, שיגר הרבי מברק תנחומים מיוחד למשפחה. כאשר שלח הרבי קבוצת שלוחים לארץ הקודש זמן קצר לאחר מכן, הורה להם במפורש לבקר בביתה של מרת פראדל

בירושלים ולנחם אותה בשמו. השלוחים תיארו ביומנם את ההתרגשות שאחזה בה למשמע דברי הרבי, עד שפרצה בבכי. היא הזכירה בדאגה את מכתב התנחומים שבושש לבוא, והשלוחים הרגיעו אותה כי העיקוב נבע מסיבות טכניות של הדואר.

הקשר המשיך בליווי צמוד של הרבי לאורך השנים. במכתב ששלח לה הרבי לרגל נישואי בנה ר' אליהו פרץ, איחל הרבי שתזכה לראות נחת חסידי מצאצאיה ובכתב ידו הק' הוסיף ברכה נדירה: "לאריכות ימים ושנים טובים" - ברכה שהתקיימה במלואה. הרבי ראה במשפחה חלק בלתי נפרד מקהילת החסידים, מתוך הערכה עמוקה למסירות הנפש שהפגינו האב והבנים לאורך כל שנות הגלות והתקומה.

